

UOT-811.11-112

Səhifə: 122-127

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2024.2.122>

Mehriban Məmmədli
Azərbaycan Dillər Universiteti,
mehribanmukhtarova@gmail.com

YUMORİSTİK DİSKURSUN LİŦVİSTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİNİ MÜƏYYƏNLƏŞDİRƏN AMİLLƏR XÜLASƏ

Məqalədə diskurs anlayışına münasibət bildirilir. Diskursun növləri göstərilir. Onun yumoristik növünün sosial, linqvistik xüsusiyyətləri araşdırılır. Xüsusən də, yumoristik diskursun sosial-linqvistik əlamətlərini müəyyənləşdirən amillərə toxunulur. Beləliklə, yumoristik diskursun linqvistik xüsusiyyətləri ilə əlaqədar tədqiqatın nəticələri göstərir ki, yumor sosial stereotiplər, slenq və nonsens-dil əsasında cəmiyyətdə, ədəbiyyatda formalaşır, bu forma tutuşdurulan hər hansı bir dil üçün səciyyəvidir. İngilisdilli yumoristik diskurslar parodiya mətnləri üstünlük təşkil edir. Statik yumor mətnləri diskursun gedişatında dinamik prosesə çevrilir. İngilisdilli yumoristik mətnlərdə presedet mətnlər daha çoxdur. Bu mətnlər lətifə (anikdot) şəklindədir. Yumorlarda lətifə mətnləri gülüş yaratma münasibətləri ilə xarakterizə edilir.

Açar sözlər: diskurs, yumoristik diskurs, mətn, söyləm, linqvososial.

Giriş: Bu gün dilçilikdə əsas məsələlərdən biri “diskurs” anlayışının təyin olunmasıdır. Bugünkü diskurs anlayışının əsasını amerikalı dilçisi Z.Hərris (1909-1992) ötən əsrin 50-ci illərindən qoymuşdur. O, distributiv təhlil metodunu işləyib hazırlamışdır. Zaman keçdikcə, Linqvososial və linqvokulturoloji mahiyyətli olduğu üçün diskursun çoxlu miqdarda olan növləri formalaşır. Bunlara nümunə olaraq sosial, siyasi, mədəni və s. diskursları göstərmək olar.

“Diskurs” terminoloji vahidi fransız mənşəlidir. Ümumi fikirdə nitq və dil fəaliyyəti prosesidir. Diskurs hər hansı təbii fenomendir. Diskurs adı altında mürəkkəb kommunikativ hadisə dərk edilir.

Məs.: aşağıdakı nitq fəaliyyətinə diqqət edək:

“Akademik M.Şirəliyevlə münasibətini əvvəldən pozmuşdular. Amma bu, müdafiə etməmək üçün əsas deyildi və ola da bilməzdi. Bildim ki, M.Şirəliyev həm kin saxlayan deyil, həm də mənim sözümdən çıxmaz. Odur ki, dedim:

Azər müəllim, əsərin hazırdır, gəl Şirəliyevlə danışıq müdafiə elə. Yox, -dedi,-istəmirəm. Bir neçə ay keçdi, yenə dedim. Əşi, gəl Məmmədəğa müəllimlə danışıq, sənədlərini təzələ, müdafiə elə. İstəmirəm,-dedi.

Bir neçə vaxtdan sonra yenə dedim. Yenə “istəmirəm” deyəndə əl çəkmədim, bir qədər də səsimi ucaltdım:

_De görüm, niyə istəmirsən? Nə mane olur?

Bir az fikirləşib dedi:

Nə v ə l ə r i m i s a x l a y ı r a m.

Gülmək məni tutdu:

_A kişi, hamı nəvə saxlayır, bunun müdafiəyə nə dəxli var? Bu nə zarafatdır?

Azər müəllim bu dəfə də bir başqa söz də dedi, təəccüb və təəssüf etdim, daha israr eləmədim.”

Bu ciddi dialoq-mətnə həm də incə, şirin bir yumor var. Bu yumor Azərbaycan dilinin zəngin nitq ehtiyatları, vasitələri yaratmışdır. Alim müdafiə etmək əvəzinə müxtəlif bəhanələr gətirir. Sonda isə “nəvələrimi saxlayıram” zarafatı ilə, frazeoloji ifadəsi ilə komizm, gülüş yaratmışdır.

Elə bizim məqsədimiz bu cür diskursların, o cümlədən yumoristik diskursun linqvistik xarakterini müəyyənləşdirməkdir.

Diskurs, əslinə qalanda fəaliyyətdə olan dildir. F.Veysəli yazır ki, “*indi müəyyən məqamda və şəraitdə ünsiyyətin baş tutmasını bütövlükdə dil yox, diskurs adlandırmağı üstün tuturlar. Onu da əlavə edək ki, ünsiyyətə semiotik planda yanaşanda, onun linqvosemiotik vasitələrin bilavasitə iştirakı ilə həyata keçirilən hərəkət hesab edilməsi də diskursun geniş vüsət almasına səbəb olan amillərdir*” Dilin, mətnin, həmçinin diskursun potensial gücü, əlbəttə, xeyli zənginliyi ilə fərqlənir. Və ona görə də hər bir yumor yaradan dili dərindən duyur, bədii dilin əlamətlərini maksimum nəzərə alır.

Yumorla bağlı diskurs insanın mədəni və sosial tələbatını ödəyə bilən fenomendir. Məsələn, gülmək işi və fəaliyyəti. Həmin fəaliyyəti yumorlu diskurs həyata keçirir. Gülüşün özü bir mədəni pozadır. Milli-mədəni keyfiyyətlər bir pozada öz əksini bu və ya digər formalarda tapır. Lətifələri söyləmək, onu dinləmək və sonda dərk edərək gülmək. Demək, yumoristik diskursu müəyyənləşdirən amillərdən biri sosial amildir. Bu məzmununda diskurs fərdi üslubun məhsuludur.

Cəmiyyət həyatında yumoristik diskursun inandırma və əyanilik kimi mühüm xüsusiyyətləri vardır. Bunlar dildə və nitqdə əhəmiyyətli funksiyaları doğurur. Bunun instrumental deyilən funksiyası gülüş vasitəsi ilə cəmiyyəti və dövləti idarə etməkdir. Məsələn, bu gün 44 günlük müharibədən sonra erməni rəhbərliyinin gülüş hədəfinə gəlməsi durumu məhz buna canlı misal ola bilər. Belə ki, mətn və diskursda müəyyən durum və şəraitlə yanaşı, dil yumorun, komikliyin ifadə vasitəsi mövcuddur. Müəyyən vəziyyət və situasiyalarla bədii ədəbiyyatda gülüşü yaradan ifadə vasitələri mövcuddur. Məsələn, lirik-psixoloji dramlarda, əsasən, yumor üstün yer tutur. Ümumiyyətlə, dramlarda komizmin rəngarəng ifadə vasitələri ilə rastlaşmaq olur. Azərbaycan dramaturqu, yazıçı İlyas Əfəndiyev gülüşdən istifadə edən zaman əvvəlcə lirik-psixoloji dram yarada bilmişdir. Yazıçı Ənvər Məmmədخانlının fikrinə görə, İ.Əfəndiyev dram və başqa əsərlərində lirik-psixoloji sənətkarlıq üslubuna daim sadıq qalmışdır.

O, dramlarında gülüş, yumor vasitəsilə lirik-psixoloji ovqat yarada bilmişdir. Gülmək obraz və personajların psixoloji vəziyyətinin mühüm göstəricisi kimi çıxış edir. Dramaturq diskurslarında yumorun, kinayənin ən gözəl nümunəsini yaratmışdır. Bu əlamətlər obraz və personajların nitqində, danışq etikasında, bir-birinə münasibətlərində meydana çıxır. Burada diskursu təşkil edən hər bir dil vahidi, demək olar ki, komizm əhval-ruhiyyəsini doğurur. Məsələn, aşağıdakı diskursa diqqət edək. Bu diskurs dialoq şəraitində meydana gəlir. Yumorla zəngindir. İ.Əfəndiyevin “Bahar suları” dramındandır: T u r a c. Eşitdim, eşitdim. Afərin, Xanmurad, vallah, s a ğ s a ğ a n kimi həmişə xeyrxəbər gətirir! X a n m u r a d.. Yenə başladın sağsağan? T u r a c.. Nə var, bəyəm, sağsağan pis quşdur? X a n m u r a d. (hövsələdən çıxaraq). Bir də məni sağsağana oxşatsan, səni məhkəməyə verəcəyəm! S ə d ə f. Ay Turac, sən əmi nəvəsini qartala oxşat, sağsağan nədir? T u r a c. Oxşadı, oxşatmadıq?

Bu yumoristik diskursda cəlb etmək və təsir göstərmək xüsusiyyəti güclüdür. Yenə həmin əsərdən Turacla Xanmuradın dialoqunda: Turac. Sağ ol, Xanmurad. Sağsağan kimi həmişə xeyrxəbər gətirirsən. Xanmurad. Bura bax, ey, söz tapmırsan?! Sağsağan nədir. Sağsağan! Turac. Nədir, sağsağan bəyəm pisdirdi? Xanmurad. Bəsdir ha! (Onun ağızını əyir) “Sağsağan”.

Belə yumoristik diskurslar dramaturqun lirik-psixoloji təmayülünü formalaşdırmışdır. İ.Əfəndiyev “Bizim qəribə taleyimiz” dramında da incə, şirin yumordan istifadə etməklə Mələk adını Milaya transformasiya etmişdir. Surətin nitqində “zanit” rus sözünü işlətməklə tipin özünə qarşı gülüş yarada bilmişdir. Bu söz surətin mənəvi-əxlaqi haqqında müfəssəl məlumat ötürür. Onun nitqindəki vulqarizmlər də meşşan təbiətini replikaların müqayisə yaradan tiplərində tapır.

Bu gün həyatda mühüm insani, əxlaqi və mədəni keyfiyyətlər əlaqə, rabitə, ünsiyyət, insanlar arasında qarşılıqlı münasibət əsasında formalaşır. Müasir dünyada qarşılıqlı sosial münasibətlər az rol oynamır. O, müxtəlif istiqamətli və çoxcəhətliliyi ilə, rəngarəng ünsiyyət kanalı ilə fərqlənir. Diskurs məsələsinə gəldikdə o, müxtəlif aspektlərdə diskusiyaya səbəb olmuşdur. Ten van Deyk “Dil, dərkətmə, kommunikasiya” adlı tədqiqatında diskurs modelindən söhbət salır. Model təfərrüatı (detalları) ilə bədii, yumorlu informasiyanın ötürülməsi və mənimsənilməsi ilə bağlıdır. Burada ən çox diskursun mənimsənilməsi başa düşülür. İnformasiya mənimsənilir. Qəzet və televiziya yenilikləri! Bu yeniliklər iqtisadi, siyasi, sosial aspektlərlə əlaqədardır. Başlıca olaraq, diskurs, van Deykə görə, -*bu məqsəd, maraq və üslubdur.*

Burada diskurs anlayışı adı altında bütöv söyləmi dərk edirik, kommunikativ hadisələr yaradır, bir sıra baş və hər hansı məlumatlar bu informasiyanı təşkil edir. İnformasiyanın funksiyası, məsələn, sfetofor hərəkəti nizama salır, budilink isə zaman haqqında məlumat verir.

Diskurs ona yaxın olan mətndən genişdir, dilin fəaliyyətinin başlıca prosesidir, hadisənin nəticəsidir. Diskurs mətnin özüdür. Diskurs subyekt və predmet arasında müəyyən zaman içərisində kommunikasiya fəaliyyəti prosesi formalaşan hadisədir. Diskurs yüksək səviyyəli danışıqdır, dialoq, qəzet mətnlərinin məhsuludur və s. Diskurs kommunikasiya prosesində müəyyən təsirə malik “mətn”-“danışıqdır”. O, ünsiyyət fəaliyyətinin başa çatmaqda və ya davam etməkdə olan vacib elementidir.

Van Deyks yazır: “...*diskurs kommunikativ fəaliyyətin şifahi və yazılı quruluşda müşahidə olunan sözlü məhsuludur*”.

Tədqiqatçıların fikrincə “*Diskurs bilik, bacarıq və vərdişlər şəxsiyyətlərarası münasibətlərin nəticəsi milli-mədəni özünəməxsusluğu ilə fərqlənir və hər hansı bir tam və sıxılmış diskurs konkret dil toplumunun qanunları ilə qurulur*”.

Ümumi diskurs sistemində yumoristik diskursun özünəməxsus yeri və mövqeyi vardır. Yumoristik diskurs məzmunca bədii diskursdur. Həm şifahi, həm də yazılı formalarda özünü göstərir. Bu formalarda yumor, gülüş yaradan dil vasitələrdən istifadə olunur. Bu vasitələr diskursda reallaşır. Yumoristik diskurs fərqi üslubun məhsuludur.

Yumoristik diskurs xüsusi tip diskursdur. Bəlli olduğu kimi, diskurs mətnin bağlılığında dildənkənar, praqmatik, sosiomədəni, psixoloji və s. faktorların məcmusudur. Yeni nəzəriyyədir, konseptdir, yeni paradigmlar toplusudur. Diskurs koqnitiv prosesdir, bu nitqdır, obrazlı şəkildə deyildiyi kimi, elmdə inqilab dövrünün məhsuludur, “*yüklənmiş həyat*”dır.

Görkəmli dilçi alim F.Veysəlli linqvistik paradigmdən danışıqdan son dövrdə geniş vüsət almış diskursun mahiyyət və yaranmasından danışır. Onun fikrincə, bu gün dilçiliyi çox maraqlandıran məsələlərdən birinin diskurs anlayışıdır. O, bugünkü diskurs anlamının təməlinin amerikan dilçisi Z.Hərris tərəfindən ötən yüz ilin 50-ci illərindən qoyulduğunu nəzərə çatdırır. Diskursun geniş yayılmasına xidmət edən səbəblərdən biri də dünyanın siyasi mənzərəsinin dəyişməsi ilə yanaşı, dilin öyrənilməsində yeni metod və paradigmlərin yaranması oldu. Artıq indi dili semiotik, linqvosemiotik və linqvokulturoloji vasitələr sistemi kimi tədqiq etməyə başlayıblar. Semiotik yanaşma diskursu təkcə dil hadisəsi kimi deyil, həm də bir çox sahələri əhatə edən praqmatik bir məsələ kimi öyrənməyə imkan verir. Bu zaman dil bütün digər ünsiyyət vasitələri sistemi ilə birgə götürülür. Bütövlükdə diskurs digər kommunikativ vasitələrin çulğalaşdığı meydana çevrilir, onun funksiyası, növləri, hüdudları və əlamətləri müəyyən mənada sırf dil elementlərindən başqa fərqli cəhətlərin də aşkar edilib öyrənilməsi ilə səciyyələnir.

Sonrakı tədqiqatlarda diskursun-“*fəaliyyətdə olan dil*” in xeyli sayda növləri yaranmağa başladı: sosial diskurs, siyasi diskurs, mədəni diskurs, tibbi diskurs və s.

Demək, diskurs elmin ciddi dönüş mərhələsində formalaşmışdır. Diskurs necə deyərlər, ünsiyyətdir, onun təşkilidir, semiotik, daha doğrusu, linqvosemiotik vasitəsidir.

Bu şəxələrdən birini də yumoristik diskurs təşkil edir. Yumoristik diskurs emosional və ekspressiv məzmunu ilə diqqəti cəlb edir, mimika və müxtəlif jestlərlə müşayiət edilir. Yumoristik diskurslar vasitəsilə totalitar rejimlərin iç üzünü açılır, ciddi nöqsanlar qabardılır. Məsələn, böyük şair M.Füzulinin məşhur nəsrində - “*Şikayətnamə*”də o dövrdəki üsul-idarə kəskin ifşa olunur (9) Həmin əsəri oxuyan bu üsul-idarənin eybəcərliklərinə gülür. Füzulinin “*Salam verdim, rüsvət deyildir, deyə almadılar*” deyiminin o zamandan diskurs səviyyəsində dərk edilməsi, əlbəttə, düşündürücüdür.

“Yumor” ingiliscə h u m o u r sözündən olub, 1) hadisələri, nöqsanları, zəif cəhətləri və s.-ni gülməli, məzəli, əyləncəli şəkildə təsvir etmə bacarığıdır; 2) ədəbi yaxud incəsənət əsərində bir şeyi gülməli, məzəli şəkildə təsvir etmək əsasında qurulmuş bədii yaradıcılıq üsulu, habelə həmin üsuldan istifadə edən ədəbi yaxud incəsənət əsəri. Məs.: Yumor və satira. Molla Nəsrəddinin yumor, musiqi yumor, sirk tamaşasının yumor.

“Yumor” termini “yumoresska” (alm.h u m o r e s k e) yumor mahiyyətində olan əsər (kiçik hekayə, musiqi əsəri), “yumorist” (ing. H m o r i s t) həyatı hadisələri gülməli, məzəli şəkildə təsvir

edən yazıçı, artist; “yumoristik” (fr.) yumor mahiyyətində, məzmununda olan, gülməli, məzəli yumoristik hekayə; “yomoristika” (fr. H u m o r i s t i q u e) yumor mahiyyətində olan bədii ədəbiyyat, estrada yumoristikası nəzərdə tutulur.

Yumor (təbii ki, həm də gülüş) yalnız onun sahibinin deyil, eyni zamanda ünvanlandığı obyektin-digər obraz və personajların da psixologiyası, hiss və həyəcanı, emosiyaları, ağrı-acısı, kədəri və s. barədə təsəvvür yaratmağa qadirdir. Ayrı-ayrı diskurslarda yumor mühüm bədii-estetik tutumda özünü göstərir, o cümlədən “*bədii ədəbiyyatda obraz və surətlərin mənəvi-əxlaqi aləmini, psixoloji portret cizgilərini səciyyələndirən başlıca vasitələrdən birinə çevrilir*”.

Yumorun 14 tipindən danışılır: absurd (surrealist) yumor, ağ yumor, qara yumor, quru yumor, qroteks yumor (1.mübaligəli, gülünc, bişimsiz, qeyri-adi tərzdə təsvir edilmiş sənət əsəri, 2. Mətbəə şriftlərindən birinin adı satirik yumor, sarkastik yumor, kobud, qaba, kobudcasına yumor və s.

V.İ.Karasik yumoristik diskursu belə təyin edir: “*mətn, ümumi gülüş situasiyasında yüklənmiş*” formadır.

“Yazıcının əsərlərində yumor nə qədər güclü olsa da, o, lirik ifadə tərzini, lirik fonu üstələyə bilmir, liriklik həmişə yumor xəttindən yüksəkdə dayanır. Bu da müəllifin həyat həqiqətlərini, bu günümüzün, quruluşumuzun üstünlüyünü, insanpərvərliyini açıb göstərmək istəyindən doğurur, lirik xətt də məhz bu mənada yumorluğu üstələyir”.

Yumoristik və institusional diskursun spesifik əlamətləri mövcuddur.

Yumoristik diskursun tədqiqat obyektinə p r e s e d e n məndir, yüklənmiş situasiyada ümumi gülüşdür.

Yumoristik diskurs haqqında da müəyyən tədqiqatlar aparılmışdır. Bu məsələ İspan və Bask dillərində dissertasiya mövzusu olmuşdur.

Yumoristik diskurslarda xəstə cəmiyyətin tənqidi mühüm yerlərdən birini tutur. Hədəf nöqtələri diskursu, onun iştirakçılarını psixoloji təbəddülatlarla üz-üzə qoyur, sonda konfliktdə çevirir. Gülüş hədəfləri hər şeydən əvvəl, var-dövlət düşgünü kimi təsvir olunur. Hədəflər bütün hərəkətləri ilə gülüş doğurur. İ.Əfəndiyevin “Qəribə oğlan” dramında Valeh nitqində tez-tez “*kosmos əsri*” ifadəsindən istifadə edir. O, bu ifadəni hər şeylə qarışdırır.

Diskurs- açar anlayışdır. Alman yumoristik diskursunda linqvistik və üslubi xüsusiyyətləri tədqiq olunmuşdur.

Yumoristik diskursun lətifə növü ingilis dilinin dialoqlarında aktiv işlənir. Məs.:

-George? Darling what is it about me you find so attractive ?

-Is it my personality

-No

-Is it my figure

-No

-Is it my charisma?

-No

-I give in

-That s it

Yumor- əslində folklor janrıdır. Qısa gülüşdür, adətən parodiya şəklindədir. Yumor incəsənət əsəridir. Yumorlu adamlar gülüş yaxud həmişə gülümsəyən, üzgülər adamlardır.

İngilis dilində yumoristik diskursda kalambur (söz oyunu) şəklində mətnlər:

I love U! (you too) “Oh, Really? (No, O Relly\$ Belə söz oyunları çoxmənalı xüsusiyyətlərə malikdir. Digər bir nümunə: Hey? Man! Please call me a taxi (Ey, adam! Xahiş edirəm mənə bir taksi çağır! Burada komik effekt güclüdür, müraciət istər-istəməz gülüş doğurur.

Komik situasiyalar söz oyunu vasitəsilə reallaşır:

-Will you tell me your name?

-Will knot

- Why not?

Yumoristik diskurs kommunikasiya prosesində emosional-qiyətləndirmə konnotasiyasını gücləndirir. Məs.: Oh? Bequiet (Sakit)

Havent I been telling you last hour that I ll be ready in a minute
I play the part of the Scottish husband!

Honey (əzizim)

Wow (saglam!; q)

Diskurs geniş yayılmış dil hadisələrindədir. Bu hadisə məndən fərqli olaraq mürəkkəb sintaktik bütövdən ayrılma, fərqlənmə keyfiyyəti ilə şərtlənir. Gülüş diskurslarda sosial səviyyəyə yüksəlir, yumor müəyyən mənada psixoloji durumda çıxış edir. Təsvir olunan adam öz xislətindəki mənfi emosiyaları gizlədə bilmir. Müxtəlif situasiyalarla bağlı üzə çıxan gülüş bədii-estetik prinsiplərə tamamilə uyğun gəlir.

Diskursların müxtəlif formaları müxtəlif vəzifələri yerinə yetirir. Əsas vəzifələrdən biri sosial problemlər haqqında güldürə-güldürə düşündürməkdir. Obraz və personajın ovqatını əks etdirməkdir. Lətifələrdə gülüş, yumor hamıya və hər şeyə qarşı istiqamətləndirilir. Bir sözlə, yumoristik diskurslarda “tənqid olunanla tənqid edən, müsbət və mənfinin, pislə yaxşının bir-birinə qaynayıb-qarışması və vahid bir dünya təşkil etməsi xalq gülüşünün çoxmənalı məzmun və mahiyyəti” ilə birbaşa bağlıdır.

Yumoristik diskurslardakı gülüşün ən tipik əlaməti *i s l a h e d i c i* xarakter daşmasıdır.

Nəticə: Beləliklə, yumoristik diskursun linqvistik xüsusiyyətləri ilə əlaqədar tədqiqatın nəticələri göstərir ki, yumor sosial stereotiplər, slenq və nonsens-dil əsasında cəmiyyətdə, ədəbiyyatda formalaşır, bu forma tutuşdurulan hər hansı bir dil üçün səciyyəvidir. İngilisdilli yumoristik diskurslar *p a r o d i y a* mətnləri üstünlük təşkil edir. Statik yumor mətnləri diskursun gedişatında dinamik prosesə çevrilir. İngilisdilli yumoristik mətnlərdə *p r e s e d e t* mətnlər daha çoxdur. Bu mətnlər lətifə şəklindədir. Yumorlarda lətifə mətnləri gülüş yaratma münasibətləri ilə xarakterizə edilir.

Ədəbiyyat siyahısı

- 1.Kazımov Q.Ş. Seçilmiş əsərləri. 10 cildə, II cild, Bakı, “Nurlan” nəşriyyatı, 2008
- 2.Veysəlli Fəxrəddin. Seçilmiş əsərləri. *Studia Philologica* YI, Bakı, “Mütərcim”, 2021
- 3.Məmmədخانlı Ə. Seçilmiş əsərləri. I cild, Bakı, “Lider” nəşriyyatı, 2013
- 4.Əfəndiyev İ. Seçilmiş əsərləri. İki cildə 2 c., Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, Bakı, 1965
- 5.Мокшин С.И. Стилеобразующие приемы юмористического дискурса рекламы. Вестник ВГУ. Серия: Филология. Журналистика. 2016, № 2, с.119-122) www.vestnik.vsu.ru/pdf/phuloloq/2016/02/2016-02-28/pdf/
- 6.Dijk T.I.van. Text and context. Exploretion in the Semanties. London-New-You. Academio Press. 1983, 1983
- 7.Məmmədov Azad, Məmmədov Nicgər. Diskurs təhlilinin koqnitiv prtspektivləri. Bakı, 2010
- 8.Викулова Е.А. Грамматика текста и теория дискурса
- 9.G.Brown. G.Yule. Discours Analysis. Cambridge Universitu Press. 2008
- 10.M.Füzuli. Şikayətnamə. Divanı. Bakı, 1944
- 11.Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. II cild, D-J. Azərb. SSR EA müxbir üzvü, prof. Ə.Ə.Orucovun redaktəsi altında. Bakı, “El” nəşriyyatı, 1980
- 12.Hüseynova M. Lirik-psixoloji dram və yumor (İ.Əfəndiyevin dramaturgiyası əsasında). Dil və ədəbiyyat. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı, 2009
- 13.Rusca-Azərbaycanca lüğət. Altıncı nəşr, 3 cildə, I cild, A-K, Bakı, “Şərq-Qərb”-2005
- 14.Карасик В.И. Этнокультурные типы институционального дискурса. _Этнокультурная специфика речевой деятельности: Сб. Обзоров. М., ИНИОН РАН, 2000
- 15.Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М., Гнозис, 2004
- 16.Salahova Aida. İlyas Əfəndiyevin yaradıcılığının poetikası. Bakı, Yazıçı, 1984
- 17.https://subeqleninka.ru/Yumoristikartiole/n/yumoristic_heckiy-i_institsionalnyy-diskursy-sopostavitelnyy-analiz
- 18.<https://www/dissercat.com/content/yumoristicheskii-diskurs-v-ispanskoi-I-baskkoi-linqvokulturak;-sopostvitelnyy-analiz>

19. <https://scienceforum.ru/2015/article/2015010286>) Абрасимова С.В. Лингвостилистические особенности юмористического дискурса (на материале анекдотов на Английском языке).

20. Щурина Ю.В. Речевые жанры комического // Жанры речи. Сборник статей. Вып. 2-Саратов. Изд. Гос УНЦ «Колледж», 1999

21. Kazımoğlu M. Xalq gülüşünün poetikası. Bakı, “Elm”, 2006.

22. Мартунова Е.В. Лингвистические особенности юмористического дискурса в английском языке. \Е.В. Мартунова, Р.Еремеева. Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2018, № 6 (89), с.2

Мехрибан Маммедли

Факторы, определяющие лингвистические особенности юмористического дискурса

Резюме

Эта статья выражает отношение к пониманию дискурса. Показаны различные типы дискурса. Исследуются социальные и лингвистические особенности его юмористического проявления. В частности, затрагиваются факторы, определяющие социально-лингвистические признаки юмористического дискурса. Таким образом, результаты исследования лингвистических особенностей юмористического дискурса показывают, что юмор формируется в обществе и литературе на основе социальных стереотипов, сленга и нонсенс-языка, что представляет собой вызов для любого языка, в который он переводится. Англоязычные юмористические дискурсы в основном представлены текстами пародий. Статичные тексты юмора превращаются в динамический процесс в ходе дискурса. В англоязычных юмористических текстах преобладают пресет тексты. Эти тексты представлены в форме шуток (анекдотов). Тексты юмора характеризуются созданием смеха через отношение к созданию шуток

Ключевые слова: дискурс, юмористический дискурс, текст, высказывание, социолингвистика

Mehriban Memmedli

Factors determining linguistic features of humorous discourse

Summary

The article describes the attitude towards the concept of discourse. Types of discourse are shown. The social and linguistic features of his humorous style are investigated. In particular, the factors determining the socio-linguistic characteristics of humorous discourse are touched upon. Thus, the results of the research on the linguistic features of humorous discourse show that humor is formed in society and literature on the basis of social stereotypes, slang and nonce words, this form is typical for any language. Humorous discourses in English are dominated by parodic texts. Static humor texts become a dynamic process in the course of discourse. There are more preset texts in English humorous texts. (21, p. 367-370) These texts are in the form of anecdotes. In humors, anecdotal texts are characterized by laughter-producing attitudes.

Key words: discourse, humorous discourse, text, utterance, sociolinguistic

Çapa tövsiyə edən: Azərbaycan Dillər Universiteti

***Rəyçi: fil.e.d.,dos. Aysel Məmmədbəyli
dosent Lalə Hüseynova***